

Kitap Tanıtımı/ Book Review: Kürşat Yıldırım, Bir Zamanlar Türk İdiler, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2017

Murat Soydan*

Çin yerleşik yaşamı benimsemiş, köklü bir medeniyettir. Bu medeniyetin en önemli özelliklerinden biri de dışarıdan Çin'e yerleşmiş farklı kavimleri kısa sürede milli kimliklerinden ayırarak tamimiyle Çinlileştirilmesidir. Milli kimliklerini kaybedip Çinlileşen milletlerden biride Türkler olmuştur. Yazar, Türkler en çok Çinlilerin içinde erimiştir denilebilir diyerek bu duruma işaret etmektedir. Türkler, Çin'in bu asimile özelliğinin farkındadır. Bozkırlı Türkler milli kimlerini kaybetmek ve bunun sonucunda Çinlileşmeyi büyük bir tehlike olarak değerlendirmişlerdir.

Yerleşik yaşam biçimi ve yazı geleneği hasebiyle Çinliler tarihte aile adını kullanan ilk millet olmuşlardır. Eski Çin toplumunda aile veya soyadları büyük önemi bulunmakta ve kişilerin toplum yapısı içinde sınıf, statü gibi hususlarda birinci belirleyici etkendir.

Çinlileşmiş toplulukların ve ailelerin tetkiki tarih araştırmaları için önem arz edecek bir niteliktedir. Tarihin belli döneminde Türk toplulukları arasında olan daha sonra Türkler içinde görülmeyen insanların Çinlileşme serüveni, kendini Çinli addeden insanların veya Çin toprakları olarak bilinen sahların asıl sakinleri, kendini Çinli olarak tanımlayan insanların menşei merakının tatmini, Çinlileşen Türklerin Çin devlerinde üstlendiği bürokrasi ve askerlik alanlarındaki roller, başlıca katkı sağlayacağı hususlar olarak gözükmektedir.

Kürşat Yıldırım, çalışmasının 35 aile ile sınırlı tuttuğu görülmektedir. Çinlileşen Türk ailelerin sayısı kat be kat fazladır. Öyle ki Yıldırım, 260 aile tespit etmiş ve bu sayının çok daha fazla olabileceğini de vurgulamaktadır. Buradaki 35 aile, Çin'in farklı sahalarını yerleşen ve bugünde varlıklarını sürdüren ailelerdir. Yazar, tüm ailelerin

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, mrtsydn@hotmail.com. ORCID ID: 0000-0001-5732-6122.

(Makale Gönderim Tarihi: 03.05.2018; Makale Kabul Tarihi: 12.06.2018)

irdelenmesinin önem arz ettiğini belirttikten sonra, ileride böyle bir çalışma yapmayı hedeflediği bildiriyor.

Kürşat Yıldırım, Çin'i dışarıdan geleni yutan, öğüten ve Çinlileştiren bir çarka benzetmektedir. Çin'e gelerek bir müddet bu sahalara hükmeden Türk, Moğol, Tunguz, Mançu sülaleleri bir kaç kuşak sonrasında Çinlileşmiştir. O kadar bu kimliği benimsemişlerdir ki Çin devleti için kendi milletlerini katletmişlerdir. Çin devletinin bu asimilasyon gücünün bozkırlı Türkler farkındadır. Bu sebeple Orhun abidelerinde sık sık bu tehlikeye atıf yapılmaktadır. Abideler Çin'e gidip yerleşmelerin acı sonuna " Türk milleti öldün, Türk milleti öleceksin " diyerek işaret etmektedir.

İstifade edilen Çince kaynaklara kısaca değinmemiz yerinde bir eylem olacaktır. Yıldırım, ilgili konuda "en mühim" kaynak olarak 1611 tarihinde Zeng Qiao başkanlığında bitirilen "Tong Zhi" adı esere atıf yaptıktan sonra, sırasıyla kaynak kategorilerini ve içerikleri hakkında kıymetli malumatlar vermektedir. Bu kaynak kategorilerinden birincisi yıllıklardır. Çin'in resmi tarih kitabı hükmünde olan ve Çince " Ershisi Shi (Yirmi Dört Tarih) bu yıllıklar M.Ö 3000 ile M.S. 1600'lü yılların ortalarına kadar ki olayları ihtiva eder. Bu yıllıklarda en fazla bilgi verilen bölümler "zhuan" denilen biyografiler ile kronolojik tablo olan "bion" kısımları içinde yer alan Çince "gong chen bio" denilen başarılı memurlar tablosudur. İkinci müracaat kaynağı ise tarih ansiklopedileridir. Yazar istifade ettiği iki ansiklopediye atıf yapmaktadır. Bunlar; Tong Dian ve Tong Zhi isimli ansiklopedilerin belirtilen ilgili kısımlarıdır. Üçüncü yararlanılan kaynaktaki aile ansiklopedileridir. Bu noktada zikredilen kaynaklar; Yuan He Xing Zuan, Gujin Xingshi Shu Bianzheng, Mingxian Shuizu Yanxing Leigao, Wan Xing Tong, Xinghi Xuanyuan, Xingshi Kaolue, Bai Jia Xing ansiklopedileridir. Bu birinci kaynaklara ilaveten bu kaynaklara temel alıp Çinliler ve Türkler tarafından yazılmış kıymetli eserlerde vardır. Türk araştırmacıların eserlerine baktığımız zaman bunların ilki Mustafa Köymen'inin doktora tezinden ürettiği " "Hsiung-nu'ların Tutku(T'u-ko) Kabilesi" isimli makalesidir. Bu makale Çin kaynakları kullanılarak eski Türk aile adı ve tarihi hususunda yapılmış ilk çalışmadır. Ayrıca; Bahaeddin Ögel, Bülent Okay, Gökçen Kapuzoğlu'nun bahsedilen ilgili eserleri, dolaylıda olsa, konuyla alakalı kıymetli çalışmalardır.

Belirttiğimiz gibi çalışma Çin'in çeşitli sahalarına yayılmış ve bugünde Çin'de yaşayan tamimiyle Çinlileşmiş Türk asıllı aileleri ele almaktadır. Bu aileler; Ai, Cao, Chan, Cheng, Di, Di(farklı), Ding, Dong, Gao, Helian, Hun, Huyan ve Hu, Jin, Jin(farklı), Lan, Li ve Li, Lui, Lu, Ru, Shi, Shi(farklı), Ssuli ve Li, Sou, Tuoba, Wei, Wei(farklı), Xie, Yuchi, Yuwen, Zhan, Zhan(farklı), Zhao, Zhi, Zhu.

Bu aileler hakkında kaynakların el verdiği ölçüde kısa kısa bilgiler verilmiştir. Ailelerin hakkında bilgi verilen kaynaklar, Çinlileşme süreçleri, bugünü, yaşadıkları coğrafya, memuriyetleri gibi hususlar irdelenmiştir. Belirttiğimiz gibi kısa malumatlar verilmiştir. Bu durum akıcılığı ve okunurluğunu arttırmakla birlikte, Çince kaynak adları, isimler, aileler, coğrafi konumların okumayı biraz zorlaştırdığını söyleyebilir. Lakin kısa başlıklar halinde olması sayesinde bu güçlüğün üstesinden gelinmiştir. Kanaatimize göre, eser genel okura hitap eden bir çalışma olmaktan ziyade koku hakkında az çok malumatı olan merakı okuyucular ile ilgili akademisyenlere hitap etmektedir. Ve önemli bir boşluğu doldurma girişimi olduğu da yadsınamayacak bir gerçektir. İlgililer için faydalı bir giriş kitabı olmuş, hedeflenen daha ayrıntılı kitap ise ilgililer tarafından olumlu karşılanacaktır.

Kürşat Yıldırım incelemesinin sonucunda genel anlamda vardığı sonuçları beş maddede açıklamaktadır. Özetleyecek olursak beş madde şu şekildedir;

1-) Çin kaynaklarında Türkler ekseri boylar şeklinde ayrılıp anıyor varsa ailelerden bahsediyordu. Buna karşın Çinlileşen Türkler ise sadece aileler şeklinde kaynaklarda anılmaktadır.

2-) Dışarıdan Çine gelip burayı yurt edinen hatta bu toprakları hükmeden Türk, Moğol, Mançu aileleri bir kuşak sonra tamimiyle Çinlileşmiştir. Bunların içinde olan Türk ailelerinden bir kısmı bugünde mevcudiyetini devam ettirmekle birlikte artık tamimiyle Çinlileşmiştir.

3-) Türklerin yönetme ve askerlik sanatlarında ki yetenekleri aşikâr bir biçimde ortadadır. Bu gerçek Çin'i mesken tutan Türklerde de kendini göstermiştir. Çin'e yerleşen ve Çinlileşen Türkler Çin devletlerinde yüksek makamlara gelmişlerdir. Bürokraside ve askerlik sahasında önemli oranda Türk varlığı bulunmaktadır.

4-) Çin'e gelip yerleşen ve bugün tamimiyle Çinlileşmiş bazı aileler, tarihte Ural – Altay/Turan milletleri ve toplulukları arasında “ortak aile” olarak görülmektedir. Çinlileşen aynı alilerin farklı/çeşitli Turan milletleri içinde yer alması Turan milleri arasında Lisani temel alan akrabalık fikrini başka bir cihetten güçlendirmiştir.

5-) Çinlileşen Türk aileleri bazıları bugünde Çin Halk Cumhuriyetinin çeşitli bölgelerinde yaşamaktadırlar.

Hülasa; Çinlileşen Türkler mevzuu önem arz eden ve tam manasıyla aydınlatılması için ilmi çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyan bir konudur. Bu eser bu hususun aydınlatılması için faydalı ve öncü bir çalışma olmuştur. İlgili tarihçilerin ve meraklı okuyucuların başvurabileceği temel araştırma eserlerinin başında gelmektedir.